

Rozhovor s Dominikem kardinálem Dukom: „Bolestí dnešní debaty je teze, že pravda neexistuje“

27. februára 2021 ✚ Cirkev ✚ Rozhovory

Rozprávali sme sa s Jeho Eminenciou, Dominikom kardinálom Dukom. „Jsme však zcela jistě svědky i prvků globalizace, kterou známe z nadvlády totalitních ideologií a musíme připustit, že některé proudy v současném světě využívají příležitosti, kdy se svět stává jednou vesnicí, k naplnění svých ideologických zásahů a principů v neuvěřitelné míře.“

Rozhovor sme ponechali kvôli autenticite v českom origináli.

Vaše Eminence, možná to bude znít banálně, ale zdá se, že žijeme opravdu ve velice složité době, zejména pro křesťany, kteří se snaží žít v souladu s učením Církve. Jaké podle Vás jsou vyhlídky křesťanů do budoucnosti? Co všechno podle Vás můžeme ještě ztratit a kam až půjde podle Vás sekularizace Evropy i světa?

Proces sekularizace, pozorovatelný především v Evropě, nezasahuje totálně celý kontinent. Máme oblasti, které jsou velmi sekularizované, máme oblasti, kde o její dokončení probíhá ostrý zápas, nebo místa, kde se vede obrana proti sekularizaci. Tento pojem je ale velmi polyvalentní, protože známe i sekulární duchovenstvo, čímž myslíme diecézní kněze. Zcela jistě hovoříme i o klerikalizaci církve a můžeme pozorovat dva výklady, které se obsahově k tomuto termínu váží. Jeden se týká bezprostředního a neadekvátního zasahování církve nebo kléru do politického života, kdy je církev vláčena jako jedna z politických stran, což odporuje nejenom historii, ale i samotné eklesiologii. Na druhé straně, když papež František hovoří o klerikalizaci, tak má na mysli tzv. „falešnou kolegiální“ kněžství, což je pravdivý problém, ale víme, že v různých částech světa a různých částech Církve jsou ne všechny termíny jednoznačné a nejsou vnímány stejně.

Máme-li říci, kam až může proces sekularizace zajít, tak se domnívám, že v některých oblastech jsme se dostali přímo na dno a ještě se nám nepodařilo, aby se Církev ze dna odrazila. Dovolím si zmínit například Belgie a Holandsko. Ale nechci tvrdit, že to je celkový výčet. Jiné země se v zápase se sekularizačním proudem vyrovnaly, a dokázaly se postavit proti. Dovolil bych si říci, že se jedná o Francii či Velkou Británii. Vidíme, že zápas probíhá i v Itálii, nebo ve Španělsku. Některé země se s tím pak vyrovnávají v opačném gardu, ty není třeba jmenovat. Tam, kde se projevuje nedostatek osobností mezi klérem i episkopátem,

proces sekularizace probíhá snadněji.

Sekularizace, tak jak ji tradičně známe, je však spojována s nepřátelskou odlukou státu od církve, je to ono známé heslo svobody od náboženství, které také znamenalo ztrátu svobody náboženství až teror.

Připomeňme si kulturní boj za Bismarcka v Německu, kdy byla dobrá polovina hierarchie vězněna nebo v internaci. Vzpomeňme na jakobínské vlny za francouzské revoluce, na vlnu ve Španělsku v 19. století, jakým způsobem byla církev vytěšňována, kláštery zavírány a duchovní vězněni – tato sekularizace není nová, je to jenom jedna z jejích mutačních vln, protože platí Ježíšova slova „*Jsem s Vámi, po všechny dny do skonání světa*“ a také, že „*Brány pekelné jí nepřemohou.*“ Nejsem tedy defétista, a nevidím situaci tak, že by Církev měla vyklízet pole.

40 let Vašeho života jste strávil v socialistickém režimu, byl jste v tajném noviciátu u dominikánů, komunisté Vám sebrali státní souhlas, byl jste dokonce režimem vězněn. Komunismus pro ty, kteří ho zažili, znamenal především cenzuru a potlačení přirozené různosti názorů na společenské dění. Jak vnímáte fakt, že Vám byl dočasně zablokován přístup ke Twitteru? Vrací se podle Vás zpátky nějaká forma totalitní praxe?

Moje zkušenost s předchozími léty a současná zkušenost s opakovaným zablokováním přístupu ke Twitteru mě nepřekvapuje. Takzvaná politická korektnost je jednou z forem cenzury, protože v důsledku vytváří autocenzuru. Skutečnost, že někteří autoři nemohou publikovat, protože jsou odmítáni řadou redakcí a nakladatelství, to také není nic nového. S tím se musíme potýkat a musíme počítat, že tomu tak bude i do budoucnosti. To ale nejsou výtky, které by směřovaly jen k veřejnoprávním médiím, která by z povahy věci takto jednat neměly. Setkáváme se s tím i na poli soukromých, a i církevních médií, podle známého rčení: „zloděj křičí, chytte zloděje“. Že snahu o dialog a porozumění nahrazujeme „inkvizicí“, tedy mediálním lynčem a snahou zbavit určité osoby jejich hlasu. Jako křesťané o tom víme své, s některými našimi názory už pomalu nelze vstoupit do debaty, aniž by se spustil křik. Na mysli mám třeba obhajobu rodiny ve smyslu výlučného svazku muže a ženy, a dítěte.

Erb Jeho Eminencie kardinála Duku – V duchu pravdy

Bolestí dnešní debaty je teze, že pravda neexistuje, tedy kromě pravdy těch, kteří se domnívají, že kdo nezpívá písničku na jejich melodii, ten by měl být umlčen, protože nemůže mít pravdu. Následně pak

dostane nálepku, aby bylo zřetelné, že se s člověkem podobných názorů nesluší mluvit. Zároveň to má posloužit i jako varování jiným. V tomto ohledu vnímám koncentraci mediální moci v rukou několika technologických firem jako určitou hrozbu. V důsledku přestaneme hledat pravdu, protože nám bude dána. Nikoliv však jako výsledek Zjevení, setkání Boha s člověkem, a dlouhými staletími rozjímání a diskuzemi nad jeho obsahem, ale neuváženým rozhodnutím firemního managementu, o kterém se navíc ani nebude smět diskutovat. Podobně ale jako komunistické moci moc neposloužila cenzura, ani nám neposlouží její obdoba v podobě vynucené „korektnosti“.

Politickým, kulturním a společenským trendem současné doby je globalizace. Světoví lídři tuto svou orientaci už neskrývají, naopak, razantně ji prosazují. Spousta křesťanů-katolíků vnímá tento trend jako naplnění křesťanského universalismu. Je podle Vás globalizace skutečně jen modifikací křesťanského universalismu, nebo spíš jeho sekulární deviace?

Otázka o globalizaci je do jisté míry i odpovědí. Církev mířící k univerzalitě je součástí globalizačních procesů. Tomu se musíme přizpůsobit, nelze se tvářit, že kultura skončila v 18. století. To ale neznamená, že bychom měli provést výprodej hodnot, které máme a na kterých jsme jako civilizace vyrostli. Zároveň si musíme uvědomit, že Církev nikdy, nebo jen ve vzácných případech neprováděla dekulturnizaci, vždy se spíše snažila o inkulturaci Evangelia do daného prostředí. Pokud si vezmeme rozvoj teologie, filozofie, i samotného života Církve, tak samotné církevní umění nám ukazuje, jakým způsobem se tato univerzalita naplňuje. V zemích Jižní Ameriky vidíme světce od počátku koloniální éry, mají své podoby a zastupují své rasy. Nalezneme tam třeba i anděly s černými tvářemi, některé postavy nesou indiánské rysy, nebo zcela španělské. Vzpomeňme na *escuela* v Cuzcu, tedy na peruánskou školu, která vytvořila svěbytnou teologii a dokázala touto cestou jít. Jsme však zcela jistě svědky i prvků globalizace, kterou známe z nadvlády totalitních ideologií a musíme připustit, že některé proudy v současném světě využívají příležitosti, kdy se svět stává jednou vesnicí, k naplnění svých ideologických zásad a principů v neuvěřitelné míře. Proto je odpor k takovým ideologiím nejenom oprávněný, ale i životně nutný.

Letos oslaví katolíci v Čechách a na Moravě, ale též na Slovensku a v Evropě, především střední, 300. výročí blahorečení sv. Jana Nepomuckého. Jak v kontextu jeho mučednictví zpovědního tajemství vnímáte současnou snahu některých politiků o zpochybnění této kněžské povinnosti, nebo dokonce o její legislativní popření? Jak mají křesťané rozumět těmto snahám v kontextu současného vývoje?

Naše přípravy na oslavy 300. let výročí beatifikace Jana z Nepomuku nejsou ani tak vedeny otázkou zpovědního tajemství, ale spíše povahou obecného profesního tajemství. Svatý Jan Nepomucký se totiž stal patronem zpovědního tajemství až na základě kanonizačních procesů, na rozdíl třeba od mučedníka zpovědního tajemství, sv. Jana Sarkandra, který se stal modelem pro postavu sv. Jana Nepomuckého, i Jana Husa. Nevím, jak své profesní tajemství hájil Jan Hus, ale v případě sv. Jana Nepomuckého se jednalo o důvěrný, možná i zpovědní rozhovor. Kauzou byla otázka manželství, otázka nevěry, ale i snaha o rozvod ze strany Václava IV., který si hledal novou manželku, princeznu aragonskou, protože měl prázdnou kasu. V tomto ohledu je třeba hájit nejenom otázku zpovědního tajemství, ale i profesního tajemství, které se váže k řadě povolání a je ohrožováno nejenom nejrůznějšími právními a legislativními úkony. A jsou to především média, které často nerespektují žádného tajemství. Podobně – z totality známe případ zneužití institutu

zpovědi, kdy se do zpovědnice nainstalovalo odposlouchávací zařízení, jak se stalo v rodišti sv. Jana Neumanna.

Již téměř rok zažíváme pro církev bezprecedentní vlnu opatření, která jsou zdůvodňována nemocí Covid-19. Veřejné mše svaté jsou omezovány, co do počtu věřících, nebo úplně rušeny. Církevní život je ve stavu, dalo by se říct, hibernace. Jsou podle Vás tato opatření adekvátní? Jaký bude podle Vás dopad těchto měsíců na budoucnost církve ve střední Evropě a ve světě?

Zápas s koronavirem, který se rozšířil z ČLR, je vážnou situací, kdy nelze pochybovat o legitimitě určitých protiepidemických opatření. Zatajování této nemoci, případně i zatajování důsledků této nemoci v počáteční fázi jejího prvotního výskytu vedla lékařskou veřejnost k významné opatrnosti. Vidíme, že přijaté hygienické a protiepidemické předpisy se výrazně propojují s politickými a ekonomickými hledisky, kdy vidíme, že se občané z politického hlediska stávají rukojmími, a že politická veřejnost s nimi hraje mnohdy ne úplně čestnou hru. Mám tu teď na mysli nedostatek informací, a je také nevhodné veřejnost jenom soustavně kritizovat či dokonce trestat. Uvědomme si, že občan je již dospělý člověk a že on ani jeho zdraví není majetkem společnosti a že zde musí být veden právní dialog mezi občanem a vládními institucemi. Víme také, že z určité části byla tato opatření využita i k některým násilným sekularizačním opatřením a najednou pozorujeme, že se biskupské konference ve zmiňované Belgii, Francii, Velké Británii a Itálii konečně probudily, aby hájily svá práva.

Jeho Eminencia kardinál Duka počas stretnutia s Václavom Klausom

V České republice jsme měli po celou dobu koronaviru kostely otevřené. Účast na bohoslužbách a udílení svátostí byla v omezeném režimu možná. Tato omezení daná předpisy byly výsledkem hledání kompromisu po dialogu vlády se zástupci církve. Z tohoto pohledu se potvrzuje, že nejsme nejateističtější stát Evropy, ale naopak si zasloužíme být bráni i jako určitý příklad, jak v takové situaci postupovat. Mnohé věci, se kterými se setkáváme a které jsou kritizovány, nevycházejí z těchto předpisů, ale ze skrupulantních výkladů státních opatření. Ale to už padá na hlavu těch, kteří jsou zodpovědní za duchovní a liturgický život v zemi.

Jak vnímáte nově zvoleného prezidenta USA J. Bidena, teprve druhého katolíka na tomto postu? Neměli by, vzhledem k jeho ostré levicové politice, příslušné církevní autority vydat nějaké vyjasňující prohlášení, neboť mnoho katolíků je pohoršeno a církevní učení se jeho konáním zpochybňuje?

Domnívám se, že otázka zvolení nového prezidenta USA je především otázkou politickou a nikoli náboženskou. Jeho přístup ke katolictví a ke katolické víře mi ale nedovoluje říci, že ho chci považovat za reprezentanta katolíků v USA. A soudím tak podle jeho vstřícných kroků vůči otázce potratů, o kterých papež František hovoří jako o „nájemných vraždách“, nebo z vstřícnosti ke genderové ideologii, kterou papež považuje svou ničivostí za srovnatelnou s „účinky jaderné zbraně“. O tom svědčí i prohlášení amerických biskupů. Ne všechny kroky můžeme poměřovat našimi katolickými měřítky, protože politika je uměním možného, tedy i kompromisů, ale názory současného amerického prezidenta na zmíněné otázky jsou v radikálním rozporu s katolickou morálkou a mohou mi tedy být podnětem, abych si kladl otázku nad upřímností jeho katolictví.

Vzhledem k tlaku vyvíjeného západním světem v kulturní válce: nestálo by alespoň za úvahu začít seriózně rozvažovat teorii silné střední Evropy, která by spolupracovala mnohem užším způsobem a byla schopna své vlastní obyvatelstvo chránit před úpadkem ničícím na prvním místě víru?

Odpovídám v době, kdy si připomínáme 30 let založení spolku visegrádských zemí, kdy na počátku byla vzpomínka na setkání tří panovníků tří království. V době, kdy vstupuje v život současný Visegrád, hovoříme o třech státech, po rozdělení Československa pak o visegrádské čtyřce. Společenství navázalo pracovní kontakty s Rakouskem, Slovinskem, ale i se zeměmi západního Balkánu. Historicky můžeme hovořit, že jde o prostor svatovojtěšské misie. Z tohoto důvodu pro nás Visegrád může představovat cestu k nalézání duchovní identity, která znamená vítězství osobnosti nad kolektivismem, ale i bezuzdným a často sobeckým individualismem. V současné době hluboké politické a kulturní anarchie, při ztrátě vizí a perspektiv, se může Visegrád a racionální spolupráce „čtyřky“ stát jasnou výzvou ke směřování do budoucnosti. Hovoříme tu o čtyřech zemích, které historicky čerpají z odkazu sv. Vojtěcha a které se dnes oproti svým sousedům na západě odlišují svojí zkušeností s životem pod nadvládou totalitní ideologie. V dnešní době plíživých ideologií můžeme pozorovat, že jde o zkušenost zásadní a nenahraditelnou.

V době, kdy různá levicová hnutí v USA a v západní Evropě svrhávají sochy a památníky, které nás poutají k dědictví našich předků, vrátil se na Staroměstské náměstí v Praze Mariánský sloup, svržený podobně smýšlejícími vandaly v roce 1918. Jak si tuto anomálii - v údajně nejméně religiózní zemi v EU - vysvětlujete?

Jak jsem již naznačil, vztyčení Mariánského sloupu není úplnou anomálií, protože v ČR bylo během 30 let postaveno více než pět desítek nových kostelů a kaplí. V Praze jsme nedávno posvětili nový kostel Krista Spasitele, a nyní zahajujeme sbírku na nový kostel v Neratovicích, průmyslovém městě, vybudovaném komunistickým režimem záměrně bez kostela. Určitá klišé, která se bohužel často opakují i uvnitř Katolické církve o ateistické a protináboženské politice našeho státu, nejsou v tomto kontextu zcela pravdivá a rovněž je zapotřebí si uvědomit, že po listopadu 1989 u nás nevládne militantní ateistický a antiklerikální režim, ale že jsme demokratickým státem, který respektuje náboženskou svobodu a který dává církvi potřebný prostor i v sekulárním školství, zdravotnictví, armádě a vězeňství.

Hovoříme-li o pandemii vandalismu, která předcházela budování republiky po první světové válce, pak je třeba také shovívavě vidět, že podobná reakce nastává pokaždé, když se společnost ocitá v určitém zlomu. První světová válka také nebyla jenom válkou, což pravdivě pochopil T. G. Masaryk, který ji nazval světovou revolucí. Pravdivá jsou i slova W. Churchilla, který řekl, že nebude stačit sto let, aby byly důsledky první

světové války odstraněny.

S pápežem Františkem

V Čechách, podobně jako na Slovensku, bude letos sčítání obyvatel. Tendence přihlásit se ke katolické Církvi a víře, je jak u nás, tak v Čechách, klesající. Jaké jsou Vaše očekávání ohledně výsledků sčítání a jakou formu evangelizace by měla Církev prosazovat?

Sčítání probíhá vždy v jedničkovém roce, jednou za deset let, jak v Česku, tak i na Slovensku. Rozdíl bude, že v ČR se při minulém sčítání v roce 2011 dobrovolné otázky na národnost a náboženské vyznání ocitly v kritickém bodě nerelevantnosti, kdy téměř polovina lidí na tyto otázky neodpověděla, nebo dokonce odpověděla recesisticky. Český statistický úřad tedy přistoupil k tomu, že při letošním sčítání nebudou tyto otázky položeny. Jednotlivé církve si tedy na základě svých principů provedou svůj cenzus a každá si k tom dodá i svou legendu.

Podle mezinárodního statistického anuária je věřící ten, kdo je pokřtěn. Máme připravenou brožuru (<https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/201120publikace-zivot-katolicke-cirkev-v-datech-a-faktech>), která vychází ze statisticky kvalifikovaných odhadů. Máme údaje o počtu křtů z farních matrik, ale nemáme statistické údaje o úmrtích, protože v současné době už tyto údaje nevedeme. Tedy nevíme, kdo a jak byl pohřben. Myslím však, že naše odhady jsou přesnější než poslední celostátní cenzus. Ve zkratce můžeme říci, že zhruba polovina obyvatelstva je pokřtěna, z nichž takřka 4 miliony připadají na římskokatolickou Církev. Budeme-li hovořit o praktikujících, musíme rozlišit pravidelně chodící, tzv. dominicantes, kterých je podle průzkumů kolem půl milionu, s klesající tendencí, jak odchází staré generace. Nepravidelně chodící pak tvoří přibližně 1 milión lidí. Více pak je těch, co mají kontakt se svou církví, v duchu slov papeže Benedikta XVI. – vědí o církvi, sympatizují s ní, někdy se účastní bohoslužeb, podporují ji. To je asi 2,5 miliónů lidí. Pak jsou tu lidé, kteří byli pokřtěni většinou v době komunismu a neprošli žádnou náboženskou formací a mnozí z nich musejí často i zjišťovat, zda byli či nebyli pokřtěni. Ohledně vystoupení z Církve pak máme několik desítek lidí ročně. Otázka míry víry se nedá příliš dobře statisticky podchytit. Co mě však na těchto statistikách těší, je, že klesá průměrný věk návštěvníků bohoslužeb, v pražské diecézi je to něco přes čtyřicet let. Podobně mě potěšily i závěry nedávného výzkumu o vnímání neděle (<https://salve.op.cz/nedele-2-20/2-2020-vnimani-nedele-v-ceske-spolecnosti>), tedy že pro většinu národa je to čas pro druhé, čas odpočinku; tedy Den Páně, byť v sekulární podobě. Velkým problémem u nás zůstává stále se vyliďňující venkov, i když poslední dobou zaznamenáváme i určitý odliv lidí na z měst na venkov, což je trend, který dost možná akceleruje i koronavirus.

Co se týká způsobu evangelizace, naším hlavním úkolem byla a zůstává pastore. I zde bychom si měli dobře uvědomovat, že společnost je ve stálém pohybu a že musíme svou činnost reflektovat tak, abychom byli na úrovni doby. Současnému člověku nemůžeme nabízet recepty: evangelizaci musíme provádět v duchu hluboké pokory a pozvánky k dialogu. Diskutujme, hovořme, hledejme. Principy evangelia, které hlásáme, jsou zároveň i principy naší civilizace, která vyrostla z anticko-židovského dědictví, jež však bylo obohaceno i o dědictví germánské, keltské a slovanské. Nové technologie – mikrofony, tlapače, televize, internet a další, co dnešní doba nabízí – je třeba využít, ale s rozvahou. Nepodbízeme se propagandou a ultimativními vyjádřeními. Jsou to jen dobové prvky, kterými musíme oslovit společnost, aby nám porozuměla. Nová není podstata, ale přístup. Tedy ve zkratce: nebojme se tradice a nebojme se prvků, které ji mohou obohatit.

Ďakujeme za rozhovor!

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/rozhovor-s-dominikom-kardinalom-duk-om-bolesti-dnesni-debaty-je-teze-ze-pravda-neexistuje/>